

першій половині XVII ст. чітко простежується еволюція даної ідеї: від автономії у складі Речі Посполитої до боротьби за власну державність.

Утворення козацької держави у ході Визвольної війни 1648-1657 рр. під проводом гетьмана Богдана Хмельницького стало знаменним етапом в історичній долі українського народу. З'ясування комплексу суспільно-політичних, адміністративно-територіальних, економічних чинників, які визначали політичну форму влади і зумовлювали сутність державних структур управління, є важливим завданням дослідників.

До кінця XVIII ст. простежуються серйозні зрушення у соціально-економічній сфері функціонування козацької держави. Водночас вона продовжувала залишатися об'єктом політичного тиску з боку сусідніх країн - Речі Посполитої, Туреччини. Демократичні засади козацької влади суперечили їй загальноімперським нормам абсолютистської Росії. Однак традиції по-насьницькому перерваної еволюції Української держави за Катерини II до кінця не були втрачені.

СИСТЕМА УМОВНИХ ЗНАКІВ ДЛЯ ІСТОРИЧНИХ КАРТ-РЕКОНСТРУКЦІЙ МІСТ *Д. Вортман* (кафедра політології НаУКМА)

Одна з проблем, що виникає при складанні карт-реконструкцій міст, - відсутність системи умовних знаків, яка б відповідала вимогам сучасної картографічної теорії. Аналіз наявних карт-реконструкцій свідчить, що умовні знаки для них складаються емпірично. Перевагою системи умовних знаків, побудованих за законами формальної логіки, є гнучкість цієї системи, тобто можливість збільшувати або зменшувати кількість знаків у залежності від потреби, не порушуючи при цьому стрункості системи. Інша перевага - підвищення наочності знаків.

Автор працює над системою картографічних знаків (СКУЗ), яка може бути використана для історичної карти будь-якого міста та його околиць, а також (при певній модифікації) - для

карт пам'яток історії та культури. СКУЗ побудована згідно з правилами проектування систем картографічних знаків. Виходячи з того, що карти-реконструкції завжди мають елементи гіпотетичності, знаки спроектовані таким чином, щоб відбивати ступінь достовірності зображення відповідних об'єктів за двома позиціями: 1) відомий або невідомий об'єкт як матеріальна (архітектурна, археологічна) пам'ятка; 2) точний або приблизно локалізований об'єкт. Крім того, за допомогою додаткових позначок вказується чи згадується об'єкт у письмових джерелах. Можливість застосування СКУЗ перевіряється за допомогою складання карт Києва та Чуфут-Кале - міст, які репрезентують різні культури і відповідно мають різні набори об'єктів.

Пропонована система може бути використана при створенні історичних карт і атласів (зокрема освітянських), комплексів наочних засобів для викладання історичних дисциплін тощо.

ВІДОМОСТІ ПРО ЄВРЕЙСЬКУ ГРОМАДУ КИЄВА ЗА ДОКУМЕНТОМ X СТОЛІТТЯ

Д. Вортман (кафедра політології НаУКМА),
І. Туров (Міжнародний Соломонів університет)

Наші знання про євреїв Київської Русі дуже обмежені й базуються на кількох випадкових згадках у письмових джерелах. Тому унікальним є документ X ст., що отримав назву "Київський лист". Він був знайдений 1962 р. серед манускриптів, які колись зберігалися при каїрській синагозі, і являє собою послання від євреїв Києва до інших громад (написане гебрайською мовою з припискою, зробленою тюркськими рунами) з проханням про грошову допомогу. Аналіз документа дозволяє зробити такі висновки про євреїв Києва X ст.

Київські євреї сповідували равиністичний юдаїзм. Кількість дорослих чоловіків (які поставили свої підписи під листом) була такою, що забезпечувала міньян (колективне богослужіння) і тим самим повноцінний кагал - етнічно-конфесійну громаду. Керівництво громадою було колегіальним, оскільки лист написаний від імені її членів, а не старійшини. Не викликає сумнівів,